

MESLEK YÜKSEKOKULUNDA ÖĞRENİM GÖREN ÖĞRENCİLERİN EMPATİ KURMA DÜZEYLERİ EMPATHY LEVELS OF STUDENTS LEARNED IN VOCATIONAL SCHOOL*

Kübra YAĞAN**
Selahattin AKPINAR***
Öznur AKPINAR****
Vahit KÜÇÜKATÇEKEN*****

Öz

Bu araştırma; Meslek yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin empati kurma düzeylerini tespit ederek empati kurma düzeylerinin demografik özelliklere göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Araştırmada, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Kazım Karabekir Meslek Yüksekokulunda öğrenim gören 196 öğrenciye, Dökmen (1988) tarafından geliştirilen Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ) kullanılmıştır. Elde edilen verilerin istatistiki değerlendirilmesinde parametrik dağılım göstermesinden dolayı t ve anova testleri uygulanmıştır. Yapılan araştırma sonucunda meslek yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin empati kurma düzeyleri $\bar{X} = 65,4694$ olarak tespit edilmiş ve envanterden alınabilecek en düşük ve en yüksek değer göz önüne alınarak öğrencilerin empati kurma düzeyleri orta seviyenin üzerinde tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Meslek Yüksekokulu, Öğrenci, Empati.

Abstract

The aim of this study was to determine the level of empathy and to determine whether or not empathy levels differ according to demographic characteristics. In this research, the Empathic Tendency Scale (EEÖ) developed by Dökmen (1988) was used for 196 students who were studying at the Kazım Karabekir Vocational High School. In the statistical evaluation of the data, t and anova tests were applied because of the parametric distribution. As a result of the research, the level of empathy of the students studying at the vocational school was determined as $\bar{X} = 65,4694$ and the empathy levels of the students were determined above the medium level considering the lowest and highest value that could be taken from the inventory.

Keywords: Vocational School, Student, Empathy.

1. GİRİŞ

İnsanın, sosyal bir varlık olması sebebiyle yaşamı boyunca başkalarıyla iletişim içinde olması temel bir gereksinimdir. İletişimi kuran kişi kendi duygu, düşünce ve isteklerini karşı tarafa iletme ve anlaşılma isteğindedir (Gürtunca, 2013; Akt. Beyaz, 2016) İnsanların hislerini karşı tarafa aktarmaları nadiren olabilmektedir. Bireyin hislerini kelimeler yerine ses tonlamaları, beden dili, mimik hareketleri gibi sözle ifade etmeden anlayabilmek empatinin temelini oluşturmaktadır (Yiğiter, 2008; Akt. Beyaz, 2016). Empati farklı kişiler ile birlikte olma, onları anlama şeklidir. Farklı insanların algısal dünyasına girmek ve onların algılarıyla birlikte olma biçimi demektir. Kişinin hissettiği duygular farklılık göstermedikçe yaşadığı duygu, mutluluk, kızgınlık, korku veya sevgi gibi durumlarında her an değişmesi demektir. Geçici olarak kişilerin hayatını yaşamak, yargılamadan onu nazikçe hissetmek ve onun anlamak demektir (Rogers, 1975; Akt. Gülle, 2015). Empati, insanlara yönelik ilişkisel odaklanma biçimidir. İlişkisel süreç içerisinde empati kurmada dikkat edilmesi gereken temel öğeler, empatiyi kuracak kişinin kendi yaşadıklarını yansıtmadan karşısındaki insanın yaşamına girme ve olayları yaşıyormuş gibi davranma durumudur. Bellous'a (2004) göre empati, insanların yaşantılarını sezinelebilmek ve yaşadıklarını doğru olarak algılayabilme şeklidir. İlişkisel empatinin diğer bir özelliği de karşımızdakini anlamanın yanında sempati duyma becerisine de sahip olmasıdır (Hançer ve Tanrısevdi, 2003; Akt. Gülle, 2015). Empati, bireyin karşısındaki dinlemesiyle başlamakta, onun duygu ve düşüncelerini anladıktan sonra bunu karşısındakine doğru geri bildirim verme becerisi ile devam etmektedir (Saygılı vd., 2015). Empati, insanlar arasındaki iletişimi kolaylaştıran ve birbirine yaklaştıran en önemli öğedir. İnsan kendisinin başkaları tarafından anlaşıldığını ve önem verildiğini gördüğü zaman kendisini iyi hisseder, rahatlar, toplumla uyum içinde yaşar. Empati, yalnızca kendisiyle empati kurulana değil, empati kuran kişiye de yararlı ve önemli bir davranıştır. Empatik beceriye sahip kişiler çevrelerine karşı yardım edebilmekte ve bundan dolayı da çevreleri tarafından sevilmektedir (Dökmen, 2013). Bu empatik beceriye sahip kişiler, olumlu ruhsal, bilişsel ve ahlaki boyutta gelişmiş

* Bu çalışma 1. Uluslararası Beden Eğitimi, Spor Rekreasyon ve Dans Kongresinde sunulan bildirinin gözden geçirilmiş şeklidir.

** Öğr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

*** Doç. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, sakpinar@kmu.edu.tr

**** Öğr. Gör., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, oakpinar@kmu.edu.tr

***** Öğr. Gör., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

kişilerdir. Empatik davranan bireyler, kişiler arası iletişim çatışmalarını çözüme kavuşturan, farklı kültür ve etnik kökene mensup kişilerle daha fazla uyum içinde olabilmektedirler (Şakar, 2012; Akt. Beyaz, 2016). Dökmen (2003)'e göre Rogers'ın tanımı üç temel öğeden oluşmaktadır. Bu öğeleri şu şekilde sıralamıştır.

1. Empati kuracak kişi, kendisini karşısındakinin yerine koymalı ve olaylara onun bakış açısıyla bakabilmelidir. Yani empati kuracak kişinin karşısındaki kişinin fenomenolojik alanına girmesi gerekmektedir. Bu da dünyaya onun bakış açısıyla bakmayı olayları onun gibi algılamayı gerektirir. Karşımızdaki kişinin rolüne girerek empati kurduğumuzda, o kişinin rolünde kısa bir süre kalmalı, daha sonra bu rolden çıkıp kendi yerimize geçebilmeliyiz. Aksi durumda empati kurmuş sayılmayız.

2. Empati kurmuş sayılmak için, karşımızdaki kişinin duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlamamız gereklidir. Karşımızdakinin yalnızca duygularını ya da sadece düşüncelerini anlamış olmak yeterli değildir. Bunlar empatinin iki bileşenidir; bilişsel ve duyuşsal. Karşımızdakinin yerine geçerek onun ne düşündüğünü anlamak bilişsel niteliklidir (bilişsel rol alma/bilişsel perspektif alma), karşımızdakinin hissettiklerinin aynısını hissetmek ise duyuşsal niteliklidir (duyuşsal rol alma/ duyuşsal perspektif alma). Ve bilişsel rol alma duyuşsal rol almanın bir ön şartı sayılabilir.

3. Empatinin son ögesi ise, empati kuran kişinin zihninde oluşan empatik anlayışın, karşısındaki kişiye iletilmesi davranışdır. Karşımızdaki kişinin duygularını ve düşüncelerini tam anlamaya çalışsak bile, eğer anladığımızı ona ifade edemezsek empati kurmuş sayılmayız. (Akt. Korur, 2014)

Yapılan tanımlardan yola çıkılarak empatinin oluşması için karşılıklı insan ilişkilerinin olması gerektiği anlaşılmaktadır. Yani empati sosyal bir olgudur ve sosyalleşme sürecinde gelişir.

Empati, günümüzdeki tanımlama aşamasına kadar başlıca üç safhadan geçmiştir (Baston vd., 1987). Şöyle ki: 1950'lerin sonlarına kadar bilişsel nitelikli bir kavram olarak, bir insanın, karşısındaki insanı tanıması, kendini onun yerine koyarak onun özellikleri hakkında bilgi sahibi olması anlamında kullanılmıştır. 1960'lı yıllarda ise, empatinin duyuşsal yönü bulunduğu kabul edilerek yine bilişsel yönü öncelikli olarak ele alınmış, karşısındakinin hissettiği duyguların aynısını hissetmek, onun gibi hissetmek olarak tanımlanmıştır. 1970'lerde ise birinin belirli bir duygusunu anlamaya ve bu duyguya uygun bir karşılık vermeye "empati" denilmiştir. Bu anlayışa göre ise empati kuran kişi, kendi üzerinde yoğunlaşmak yerine, dikkatini karşısındaki kişiye verir. Konuya, "ben ne hissediyorum" diye değil, "o ne hissediyor" diye yaklaşır (Baston ve diğ., 1987; Dökmen, 1988). Günümüzde empatinin insan ilişkilerinde çok güçlü bir araç olması nedeniyle meslek yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin empati düzeylerinin yüksek olması gerekmektedir.

2. MATERYAL YÖNTEM

Araştırmada mevcut durumu ortaya çıkarmayı amaçlayan betimsel tarama ve ilişkisel taramaya yönelik bir yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini 2017-2018 eğitim öğretim yılında, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Kazım Karabekir Meslek Yüksekokulunda öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmada, toplam 196 öğrenciye anket uygulanmıştır.

Araştırmada bireylerin günlük yaşamdaki empati kurma potansiyelini ölçmeyi amacıyla Dökmen (1988) tarafından geliştirilen Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ) kullanılmıştır. Empatik Eğilim Ölçeği, 20 sorudan oluşan 5'li likert tipi bir ölçektir. Her bir soruda 5 şık vardır. Bu şıklar; "Beni hiç tanımlamıyor", "Beni çok az tanımlıyor", "Beni kısmen tanımlıyor", "Beni oldukça tanımlıyor" ve "Beni tamamen tanımlıyor" şeklindedir. Cevap anahtarlarında her bir soruya 1-5 arası puan verilmektedir. Puan verilirken 3, 6, 7, 8, 11, 12, 13 ve 15. Sorular tersinden toplanmaktadır. Ölçekten alınacak minimum puan 20 maksimum puan ise 100'dür. Puanların yüksek olması empatik eğilimin yüksek olduğunu, düşük olması empatik eğilimin düşük olduğunu gösterir (Akt. Güllü, 2015).

Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özellikleri şu şekilde yorumlanmıştır. Öğrencilerin 136 (%69,4)'sü kadın ve 60 (%30,6)'ı ise erkektir. Öğrencilerin yaşlara göre dağılımları ise; 41 (%20,9)'i 18 yaş, 60 (%30,6)'ı 19 yaş, 54 (%27,6)'ü 20 yaş ve 41 (%20,9)'i ise 21 yaş ve üzeridir. Öğrencilerin 136 (%69,4)'sü birinci sınıfta 60 (%30,6)'ı ise ikinci sınıfta öğrenim görmektedir. Öğrencilerin 173 (%88,3)'ü birinci öğretimde 23 (%11,7)'ü ise ikinci öğretimde öğrenim görmektedirler. Öğrencilerin baba eğitim durumlarına göre dağılımları ise; 112 (%57,1)'si ilkökul, 54 (%27,6)'ü ortaokul ve 30 (%15,3)'ü ise lise mezunudur. Öğrencilerin anne eğitim durumuna göre dağılımları ise; 25 (%12,8)'i okuryazar değil, 129 (%65,8)'u ilkökul ve 42 (%21,4)'si ise ortaokul mezunudur. Öğrencilerin 28 (%14,3)'si gelir durumunu düşük, 168 (%85,7)'si ise gelir durumunu orta düzeyde hissetmektedir. Öğrencilerin 35 (%17,9)'i aktif olarak spor yaparken, 161 (%82,1)'i ise aktif olarak spor yapmamaktadır.

Ölçeğin güvenilirlik kat sayısı ,6425 olarak bulunmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilerin empati eğilim düzeylerini tespit etmek amacıyla yapılacak olan analizlerin parametrik(normal dağılım) veya

namparametrik(normal olmayan dağılım) olup olmadıkları için One-Sample Kolmogorov-Smirnov testi yapılmıştır.

Tablo 1: Öğrencilerin Empati Eğilim Düzeylerini gösteren One-Sample Kolmogorov-Smirnov Testi

	Empati
n	196
Mean	65,4694
Std Deviation	9,69558
Kolmogorov- Smirnov Z	,600
p	,865

Tablo 1’de öğrencilerin empati düzeylerini gösteren One-Sample Kolmogorov-Smirnov testi sonuçları görülmektedir. Buna göre; p değeri ($P>0.05$) olduğundan dolayı analizlerin normal dağılım yani parametrik dağılım olduğu görülmektedir. Parametrik dağılım olmasından dolayı t ve anova testleri uygulanmıştır.

3. BULGULAR

Tablo 2: Araştırmacıların Genel Olarak Empati Kurma Düzeylerinin Toplam Puanına Ait \bar{X} ve Ss Değerlerine İlişkin Sonuçlar

	n	\bar{X}	Ss	Min	Max	Ölçekten alınabilecek En Düşük ve En Yüksek Puan
Empati Kurma Düzeyi	196	65,4694	9,69558	41,00	93,00	20-100

Tablo 2’de öğrencilerin genel olarak empati kurma puan ortalaması görülmektedir. Öğrencilerin empati kurma puan ortalaması $\bar{X}=65,4694$ olarak bulunmuştur. Araştırma kapsamına alına öğrencilerin ölçekten almış oldukları puan ortalaması $\bar{X}=65,4694$ ölçeğin toplam puanından alınabilecek (min.20-max.100) değerler göz önüne alındığında öğrencilerin orta seviyenin üzerinde empati kurma düzeylerine sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 3: Araştırmacıların Cinsiyet Değişkenine Göre Empati Düzeyi Toplam Puanına İlişkin t testi sonuçları

	Cinsiyet	n	\bar{X}	Ss	t	p-değeri
Empati Eğilim Düzeyi	Kadın	155	66,1097	9,94045	1,808	,72
	Erkek	41	63,0488	8,38138		

Tablo 3’te araştırmacıların cinsiyet değişkenine göre empati eğilim düzeyleri toplam puanına ilişkin t-testi sonuçları görülmektedir. Buna göre; öğrencilerin empati eğilim düzeyleri toplam puan ortalamalarında cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark bulunamamıştır ($P<0.05$).

Tablo 4: Araştırmacıların Yaş Değişkenine Göre Empati Eğilim Düzeyi Toplam Puanlarına İlişkin F- testi sonuçları

	Yaş	n	\bar{X}	Ss	Sd	F	P-Değeri
Empati Eğilim Düzeyi	18 yaş	41	62,6341	7,63465	192	2,398	,069
	19 yaş	60	66,5833	10,47886			
	20 yaş	54	67,3519	10,47397			
	21 yaş ve üzeri	41	64,1951	8,72416			

Tablo 4’te araştırmacıların yaş değişkenine göre empati eğilim düzeyleri toplam puanına ilişkin F-testi sonuçları görülmektedir. Buna göre; öğrencilerin empati eğilim düzeyleri toplam puan ortalamalarında yaş değişkenine göre anlamlı bir fark bulunamamıştır ($P<0.05$).

Tablo 5: Araştırmacıların Sınıf Değişkenine Göre Empati Düzeyi Toplam Puanına İlişkin t testi sonuçları

	Sınıf	n	\bar{X}	Ss	t	p-değeri
Empati Eğilim Düzeyi	1.Sınıf	136	65,0441	9,05691	-,924	,357
	2.Sınıf	60	66,4333	11,02903		

Tablo 5’te araştırmacıların sınıf değişkenine göre empati eğilim düzeyleri toplam puanına ilişkin t-testi sonuçları görülmektedir. Buna göre; öğrencilerin empati eğilim düzeyleri toplam puan ortalamalarında sınıf değişkenine göre anlamlı bir fark bulunamamıştır ($P<0.05$).

Tablo 6: Araştırmacıların Öğretim Gördükleri Öğretim Değişkenine Göre Empati Düzeyi Toplam Puanına İlişkin t testi sonuçları

	Öğretim	n	\bar{X}	Ss	t	p-değeri
Empati Eğilim Düzeyi	I.Öğretim	173	65,3873	9,60652	-,324	,746
	II.Öğretim	23	66,0870	10,54821		

Tablo 6'da araştırmacıların öğrenim gördükleri öğretim değişkenine göre empati eğilim düzeyleri toplam puanına ilişkin t-testi sonuçları görülmektedir. Buna göre; öğrencilerin empati eğilim düzeyleri toplam puan ortalamalarında öğrenim gördükleri öğretim değişkenine göre anlamlı bir fark bulunamamıştır ($P < 0.05$).

Tablo 7: Araştırmacıların Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Empati Eğilim Düzeyi Toplam Puanlarına İlişkin F- testi sonuçları

	Baba Eğitim	n	\bar{X}	Ss	Sd	F	P-Değeri
Empati Eğilim Düzeyi	İlkokul	112	65,4107	193		,278	,791
	Ortaokul	54	64,9630				
	Lise	30	66,6000				

Tablo 7'de araştırmacıların baba eğitim durumu değişkenine göre empati eğilim düzeyleri toplam puanına ilişkin F-testi sonuçları görülmektedir. Buna göre; öğrencilerin empati eğilim düzeyleri toplam puan ortalamalarında baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir fark bulunamamıştır ($P < 0.05$).

Tablo 8: Araştırmacıların Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Empati Eğilim Düzeyi Toplam Puanlarına İlişkin F- testi sonuçları

	Anne Eğitim	n	\bar{X}	Ss	Sd	F	P-Değeri
Empati Eğilim Düzeyi	Okuryazar değil	25	65,2400	10,46932	193	,457	,631
	İlkokul	129	65,1008	9,73624			
	Ortaokul	42	66,7381	9,21309			

Tablo 8'de araştırmacıların anne eğitim durumu değişkenine göre empati eğilim düzeyleri toplam puanına ilişkin F-testi sonuçları görülmektedir. Buna göre; öğrencilerin empati eğilim düzeyleri toplam puan ortalamalarında anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir fark bulunamamıştır ($P < 0.05$).

Tablo 9: Araştırmacıların Gelir Durumunu Hissetme Durumu Değişkenine Göre Empati Düzeyi Toplam Puanına İlişkin t testi sonuçları

	Gelir Durumu	n	\bar{X}	Ss	t	p-değeri
Empati Eğilim Düzeyi	Düşük	28	65,2500	9,67098	-,129	,897
	Orta	168	65,5060	9,72804		

Tablo 9'da araştırmacıların gelir durumları değişkenine göre empati eğilim düzeyleri toplam puanına ilişkin t-testi sonuçları görülmektedir. Buna göre; öğrencilerin empati eğilim düzeyleri toplam puan ortalamalarında gelir durumları değişkenine göre anlamlı bir fark bulunamamıştır ($P < 0.05$).

Tablo 10: Araştırmacıların Aktif Olarak Spor Yapıp Yapmama Değişkenine Göre Empati Düzeyi Toplam Puanına İlişkin t testi sonuçları

	Aktif Olarak Spor Yapma Durumu	n	\bar{X}	Ss	t	p-değeri
Empati Eğilim Düzeyi	Evet	35	66,4857	7,75876	,683	,495
	Hayır	161	65,2484	10,07474		

Tablo 10'da araştırmacıların aktif olarak spor yapma değişkenine göre empati eğilim düzeyleri toplam puanına ilişkin t-testi sonuçları görülmektedir. Buna göre; öğrencilerin empati eğilim düzeyleri toplam puan ortalamalarında aktif olarak spor yapma değişkenine göre anlamlı bir fark bulunamamıştır ($P < 0.05$).

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu araştırma; Meslek Yüksekokulunda Öğrenim Gören Öğrencilerin empati kurma düzeylerini tespit ederek empati kurma düzeylerinin demografik özelliklere göre farklılaşp farklılaşmadığını ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda, meslek yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin empati kurma düzeyleri $\bar{X} = 65,4694$ olarak bulunmuş ve envanterden alınabilecek en düşük ve en yüksek değer (min 20 -max 100) göz önüne alınarak öğrencilerin empati kurma düzeyleri orta seviyenin üzerinde tespit edilmiştir. Öğrencilerin empati kurma düzeylerinde ele alınan demografik özelliklerin tamamında cinsiyet, yaş, öğrenim gördüğü sınıf, öğrenim gördüğü öğretim, baba eğitim

durumu, anne eğitim durumu, gelir durumunu ve aktif olarak spor yapıp yapmama değişkenlerinde empati kurma düzeylerinde anlamlı bir fark tespit edilememiştir. Tutuk ve arkadaşları (2002) tarafından yapılan hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerileri ve empati düzeylerinin incelenmesi çalışmalarında çalışmaya katılan öğrencilerin empati düzeyleri orta seviyede tespit edilmiş ve eğitim yılı arttıkça empati düzeyinin de artı tespit edilmiştir. Gülle (2015) tarafından yapılan beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin bölümlerine göre eleştirel düşünme ve empati kurma düzeylerinin incelenmesi adlı çalışmasında öğrencilerin empati kurma düzeylerini orta seviyede tespit ederken, yaş, sınıf, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu değişkenlerinde empati kurma düzeylerinde anlamlı bir ilişki bulamazken, cinsiyet, okuduğu bölüm, aktif olarak spor yapıp yapmama ve gelir durumunu hissetme düzeyinde ise empati kurma düzeylerinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kırımoğlu ve arkadaşları (2014) tarafından yapılan spor eğitimi alan ve almayan bireylerin saldırganlık ve empatik eğilim düzeylerinin incelenmesi çalışmasında öğrencilerin empatik eğilim düzeylerini orta seviyede bulmuşlardır. Korur (2014) beden eğitimi öğretmen adaylarının eleştirel düşünme ve empatik eğilimleri çalışmasında öğrencilerin empatik eğilim düzeylerini orta seviyede bulmuştur. Yılmaz ve Akyel (2008) beden eğitimi öğretmen adaylarının empatik eğilim düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi çalışmalarında öğrencilerin empatik eğilim düzeylerinin orta seviyenin üzerinde tespit etmişlerdir. Yine Erlanger (1998) öğrencilere yönelik yapmış olduğu çalışma sonucunda öğrencilerin empatik eğilim düzeylerinin kısmet yüksek olduğunu bulgulamıştır (Akt. Güllü, 2015).

KAYNAKÇA

- Bellous, J. E., (2004). Considering Empathy: Some Preliminary Definitions. *Mc Master Journal of Theology and Ministry*http, 24-33.
- Beyaz, Ö., (2016). *Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümünde Öğrenim Gören Öğretmen Adaylarının Empatik Eğilim ve Empatik Beceri Düzeylerinin İncelenmesi*. Anadolu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.
- Dökmen, Ü., (1988). Empatinin Yeni Bir Modele Dayanarak Ölçülmesi ve Psikodrama ile Geliştirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, cilt:21, sayı:1-2, s. 155-190.
- Dökmen, Ü., (2013). *Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çalışmaları ve Empati*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Gülle, M., (2015). *Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Bölümlerine Göre Eleştirel Düşünme ve Empati Kurma Düzeylerinin İncelenmesi*. Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, Sakarya.
- Gürtunca, A., (2013). *Çocuklar ve Ergenler İçin Empati Ölçeği Türkiye Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Programı, İstanbul.
- Hançer, M., & Tanrısevdi, A. (2003). Sosyal Zeka Kavramının Bir Boyutu Olarak Empati ve Performans Üzerine Bir İnceleme. *CÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(2), 213-227.
- Kırımoğlu, H., Gezer, E., Deveci, A., Gülle, M. (2014). Spor Eğitimi Alan ve Almayan Bireylerin Saldırganlık ve Empatik Eğilim Düzeylerinin İncelenmesi. *ERPA 2014, International Congresses on Education, İstanbul University*, 06-08 June, İstanbul.
- Korur, E.N. (2014). *Beden Eğitimi Öğretmeni Adaylarının Eleştirel Düşünme ve Empatik Eğilimleri*. Yayınlanmamış doktora tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Trabzon.
- Rogers, C. R. (1975). Empatik Olmak, Değeri Anlaşılmamış Bir Varoluş şeklidir. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16, 103-24.
- Saygılı, G., Kırıktaş, H., Gülsoy, T. H.,(2015). Bazı Değişkenlere Göre Öğretmenlerin Empatik Eğilim Düzeyleri. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4 (1), 73-82.
- Şakar, M.,(2012). *Voleybolcuların Empati Beceri Düzeylerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı, Karaman.
- Tutuk, A., Al, D., Doğan, S.(2002). Hemşirelik Öğrencilerinin İletişim Becerileri ve Empati Düzeylerinin Belirlenmesi. *C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 6(2), 98-103.
- Yılmaz, İ. ve Akyel, Y., (2008). Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının Empatik Eğilim Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 9(3), 27-33.
- Yiğiter, K., (2008). *Kocaeli İlinde Görevli İlk ve Orta Öğretim Kurumlarında Çalışan Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Empati Becerilerinin İncelenmesi (Kocaeli İl Merkezi Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı, Sakarya.